

NEOLOGIZAREA LEXICULUI JURIDIC ROMÂNESC SUB INFLUENȚA TERMINOLOGIEI DREPTULUI FRANCEZ

Nina Cuciuc

Universitatea „Mihail Kogălniceanu” din Iași

In the Romanian juridical terminology, the process of incorporation of neonyms is valorized with the help of the translation loans. The influence of the French juridical system has had a decisive role in the renewal and actualization of the vocabulary in the field of the Romanian law, the Romanian juridical system being largely constructed on the basis of the French system, with inspiration from the Roman code.

Although the terms coined within the national language, through domestic means, are to be preferred to borrowed terms, the specialized vocabulary in the Romanian law shows an impressive number of terms coming from the French juridical language. On a synchronic segment (in synchrony), we will consider as terminological neologisms in the field of the Romanian law those lexical units (the terms – simple lexemes, compound lexemes, syntagm-terms) incorporated in the current language, starting with the period from the end of the second world war two until the present times.

Key-words: *neology, creativity, denomination, neologic terminology (neonymy), linguistic sign (neonym).*

În terminologia juridică românească procedeul de încorporare a neonomelor este valorificat pe calea împrumutului indirect și realizat cu concursul împrumutului traductiv. Influența sistemului juridic francez a avut și continuă să aibă un rol decisiv în înnoirea și actualizarea vocabularului din domeniul dreptului românesc, sistemul juridic românesc fiind construit pe baza sistemului juridic francez, cu inspirație din codul romanic.

Deși termenii formați în limba națională, prin mijloace interne, sunt preferabili termenilor împrumutați, vocabularul specializat din dreptul românesc înregistrează un număr impunător de vocabule provenite din limba juridică franceză. Pe segment sincron (în sincronie), vor fi considerate neologisme terminologice din aria dreptului românesc, unitățile lexicale (termenii-lexeme simple, termenii-lexeme compuse, termenii-sintagme) încorporate în româna actuală, începând cu perioada de la sfârșitul celui de-al doilea război mondial și până în prezent.

Cuvinte-cheie: *neologie, creativitate, denominație, terminologie neologică (neonimia), semn lingvistic (neonym)*

Câmpul nostru investigațional este focalizat pe matrița lexicogenică a evoluției vocabularului specializat, din cadrul fenomenului lingvistic de neologizare a corpusului terminologic din dreptul românesc, realizat prin filiera metalimbajului juridic francez.

Termenul „neologie” a fost mai puțin utilizat în lingvistica română până la sfârșitul secolului al XX-lea, în procesul natural de înnoire a limbii române, preferat fiind termenul „creativitate”. O dată cu reactualizarea denominației termenului, recuperează teren investigațional și preocupările lingvistice ale cercetătorilor români în domeniul neologiei, îndeosebi la început de mileniu al treilea, materializate în lucrări și studii de specialitate, publicate în volume colective (a se vedea referințele bibliografice de la sfârșitul lucrării). Neologia, ca știință, s-a afirmat în

domeniul lingvisticii romanice prin anii șaptezeci ai secolului trecut prin apariția lucrării monografice de referință semnate de lingvistul francez Louis Guilbert, *La créativité lexicale*, apărută la editura Larousse în anul 1975. Apoi, au urmat lucrări și studii de specialitate importante semnate de diverși autori preocupați de problema în cauză (unele dintre ele sunt incluse în referințele bibliografice de la sfârșitul lucrării); înființări de reviste de specialitate, cum ar fi apariția revistei franceze intitulate *La néologie*, publicație a Universității Paris-7 „Denis Diderot” din capitala geohexagonului european ce apare în alternanță cu engleza o dată la doi ani, îngrijită de Robert Merle; organizarea de manifestări științifice internaționale printre care menționăm Primul Congres de Neologie în limbile romanice, desfășurat la Barcelona în 2008 sub patronajul unor organisme academice și administrative naționale și internaționale cum ar fi Universitatea „Pompeu Fabra”, Institutul de Studii Catalane și Institutul universitar de Lingvistică Aplicată din Barcelona, care au inițiat în 1989 un proiect denumit *Observatori de Neologia*. În 2003 *Observatori de Neologia* inițiază un nou proiect de neologie în limbile romanice care a dus la constituirea unei rețele de observatoare de neologie pentru toate limbile romanice și pentru varietățile acestora, inclusiv româna.

Conform sursei lexicografice semnate de autorul Marcu F., intitulate *Marele Dicționar de Neologisme* corpusul lexical relevă un total de 40.000 de neologisme în limba română. La atestarea unui număr atât de impresionant de neologisme (în limba română) survine neclaritatea unor dificultăți legate de problematica delimitării neologismului terminologic (în cazul nostru), din perspectivă sincronică. Când apare un neologism într-un idiom dat? Care este data „actului său de naștere” și care este „termenul său de valabilitate”? Altfel spus, cât timp (și semnul de interogație e valabil și în cazul neologismelor din limba română comună) unitățile terminologice neologice din comunicarea specializată dețin statutul de „neologism”? Datarea prelungită nemotivat conține o fațetă ambiguă a caracteristicii neologismului în definirea acestuia ca „termen nou”, „termen recent”. În opinia lui Gh. Constantinesu-Dobridor „caracterul de noutate a unui cuvânt este deci, în funcție de etapa de dezvoltare a limbii respective”. Astfel, conchide autorul, împrumuturile din: a) limbile slave și vechea slavă, latină, maghiară, turcă și germană reprezintă *neologisme ale limbii române vechi*, b) împrumuturile din franceză și italiană constituie *neologisme ale limbii române moderne*. Etapele neologizării în româna contemporană actuală nu sunt reflectate în dicționarul autorului citat, or procesul inserției de unități terminologice, la nivel conceptual, începând cu perioada ultimului deceniu al secolului al XX-lea, influențează în permanență acest segment cronologic neanalizat, obiectiv pe care încercăm să-l supunem studiului în lucrarea dată. Susținem opinia lui A. Bidu-Vrănceanu et al. în specificarea statutului neologismului: „[...] neologismul este identificabil numai într-o tăietură sincronică anumită și este operant, în special, în raport cu limba standard sau cu anumite limbaje speciale (tehnice), văzute în aceeași perspectivă sincronică”, cu precizarea că definiția prezentată este acceptabilă *in stricto sensu*. La începutul mileniului al treilea, perioada de grație a neologismului este și mai scurtă, deoarece: „În universul nostru marcat de instantaneitatea comunicării, ceea ce înseamnă și difuzarea foarte rapidă, dacă nu instantanee, a cuvintelor noi, *durata sentiment neologic* (noi subliniem – N. C.) se restrânge, prin urmare, drastic” (Ileana Busuioc 1).

Cercetătoarea E. Busuioc (*op.cit.*) intervine alături de alți autori, pe care îi menționează în lucrarea sa, preocupăți de aceeași problematică ținând de dificultățile datării neologismului, refractată prin sintagma (citată mai sus), „sentiment al neologiei”, considerând această perioadă ca fiind fluctuantă, perioadă pe care noi o desemnăm prin denotatul *terminocronie neologică* ce însumează perioada duratei statutare a neonomului terminologic, înregistrat (în plan sincron), în vocabularul activ al idiomului dat. Caracterul fluctuant este dedus din datele statistice ale unui studiu efectuat în Germania în domeniul terminologiilor tehnice, ce demonstrează că în secolul al XIX-lea durata medie de viață a unității terminologice era de 30 de ani. În primele 3 decenii ale secolului al XX-lea durata scăzuse la un an, la mijlocul secolului trecut se înregistra o durată mai mare – de circa 15 ani – iar la începutul mileniului al treilea, autoarea consideră că nu ar fi prudent din partea metalexicografilor (autorilor de dicționare terminologice) să includă în dicționarele neologice termeni „mai vechi de cinci ani”. Cauza ritmului intens de difuzare duce la „îmbătrânirea” neologismelor.

O „speranță de viață” destul de confuză acordă neologismului autoarele Fabienne Cusin-Berche, și Marie-Francoise Mortureux (1) care conchid că „serons considérés, dans la suite, comme néologismes des vocables dont la diffusion n’a pas encore été jugée assez grande, et l’avenir assez assuré, pour qu’ils figurent dans les dictionnaires de langue du type *Petit Robert*”. Până la atestarea lexicografică, toate unitățile neologice din limba franceză nu vor fi decât „des candidats-lexèmes”, semne care îmbracă forma unor „cuvinte” (simple sau compuse), susceptibile de a dobândi o „valoare denominativă, adică să fie apte să asigure relația de „denomina-re” (*ibidem*).

În terminologia neologică (*neonimia*), caracterul de noutate al semnului lingvistic terminologic (*neonimul*), după părerea noastră, rezultă din gradul și potențialitatea sa de lexicalizare, recunoscută în actul comunicării științifice. Neonomul se află în raport direct cu progresul tehnico-științific și cultural – generator al noutății conceptuale – având ca efect lingvistic necesitatea inovației lexicale și angrenarea proceselor de denominare a noilor termeni (am putea vehicula, în context de amuzament, că cel mai „sigur arbitru” - în disputa: cât timp durează statutul de neologism al unei vocabule? – ar fi „Măria Sa” calculatorul. Răspunsul s-ar simplifica la nivelul operațiilor pe calculator: termenii respinși și nerecunoscuți de calculator să fie considerați neologisme, iar momentul de stocare a lexemului neologic în memoria calculatorului și recunoașterea lui de către acesta să fie considerat actul de încheiere a perioadei neologice).

Definiția simplă și transparența sensului acestui lexem prin care se înțelege orice cuvânt nou¹ care nu exista înainte în limbă² și care a pătruns recent într-o limbă dată³ indiferent de procedeele lexicale de îmbogățire a vocabularului unui idiom nu pune probleme de natură definitorie. Neologismele se disting în sensul sincroniei largi și în sensul sincroniei restrânse ca neologisme pentru limba în ansamblul ei și ca neologisme ale uzului profesional. Lingviștii francezi divid neologia în două subsambluri (Dubois et al.):

- a) neologia limbii;
- b) neologia tehnolectelor (termenul „tehnolect” este sinonim cu termenul „limbaj de specialitate”, dar este folosit curent în terminologiile științelor tehnice). Vom putea observa în continuare că alți cercetători utilizează

un termen mai reușit, după părerea noastră, ce vizează crearea lexicală în aria vocabularelor specializate, denumit *neologie terminologică*.

Tot lingvistica franceză dispune de o divizare a științei neologice în alte două subcompartimente: a) neologia de formă; b) neologia de sens (Dubois et al., *ibidem*), ambele denotând realitățile noi (concept, tehnică, realitate) ale unei comunități lingvistice. În vocabularele specializate un termen nou apare în momentul în care „vede lumina zilei” un concept nou ca rezultat al unei descoperiri a unui savant, a unui cercetător sau a unor organisme de cercetare. Apoi noul concept începe să circule, pe calea utilizării lui în mediile științifice din comunitatea lingvistică dată, terminând prin a fi recuperați, prin inserție neologică, în alte limbi care trebuie să găsească modalități denominative. Preluarea formației terminologice din limba sursă în limba țintă e realizată, îndeosebi, prin mijloace externe, împrumutul lexical și calculul lingvistic fiind cele două modalități de încorporare.

Unii lingviști, de exemplu, A. Hermans și A. Vansteelandt (37-42), citați de I. Busuioc (2), acreditează ideea existenței altor două tipuri de neologie: a) neologia primară, „situație în care se oferă o soluție atât pentru un vid conceptual, cât și pentru un vid terminologic: crearea unei unități lexicale noi, într-o limbă anume, însoțește crearea unui concept nou [...]” (*ibidem*). Neologia primară ia naștere, îndeosebi, în cadrul instituțiilor și centrelor de cercetare, în cel al creării de produse și mărci noi etc. Al doilea tip de neologie cuprinde: b) neologia traductivă, caracterizată prin existența în limba sursă, în plan onomasiologic-semasiologic al unității terminologice și necesitatea de denominație resimțită de limba țintă în situația prezenței unui:

- a) vid conceptual (inexistența unei realități);
- b) vid terminologic (redat prin necesitatea stringentă de variantă neonimică în actul comunicării al limbii care adoptă).

Adăugăm la această scurtă trecere în revistă și clasificarea efectuată de lingvistul Louis Guilbert (1978: 34-43) care distinge la rândul-i:

- a) neologia fonologică;
- b) neologia sintagmatică;
- c) neologia prin împrumut (care este sinonimul termenului „neologie traductivă” a autorilor. A. Hermans și A. Vansteelandt (vezi *op.cit.*).

L. Guilbert constată că: „Une théorie de la néologie doit rendre compte du fait d'évidence que la création lexicale est l'élément permanent de l'activité langagière” (*ibidem*). Neologia prin împrumut sau traductivă (noi optăm pentru cel de-al doilea termen, considerându-l mai adecvat din punct de vedere denotativ) este rodul activității a două categorii de „truditori”. Prima categorie cuprinde comunitatea savanților, specialiștilor și cercetătorilor din domeniile de activitate umană - ca niște creatori și utilizatori de elemente conceptuale - grație cunoașterii limbilor de circulație internațională și a contactului cu literatura de specialitate străină soldată cu activități traductive; a doua categorie întrunește comunitatea traducătorilor-lingviști și a traducătorilor specializați.

Considerăm relevant faptul prezentării noțiunilor terminologice cu care operează lingviștii G. Rondeau (1984) și R. Kocourek (1991), autorii preferând uzitarea în locul termenului de „neologie terminologică”, termenul de „neonimie”⁴, pe care-l consideră mai eficient din considerente de economie grafică. G. Rondeau descrie în lucrarea sa trei moduri de formare neonimică: a) modalități de formare

morfologică (derivare, apocopă); b) modalități de formare morfo-sintactică (grup sintactic, schimbarea categoriei gramaticale); c) modalități de formare morfo-semantică (împrumut, calc). În neologia terminologică (neonimia) factorii extralingvistici sunt decisivi în procesul de preluare și încorporare a unui neolog dintr-o limbă de plecare într-o limbă de sosire, iar împrumutul constituie soluția pertinentă, în cazul în care locutorii simt lipsa unui termen de care au nevoie și pentru care nu există un echivalent. *Împrumutul terminologic ca fenomen lingvistic este un procedeu de inserție neonimică, rezultat din contactul dintre idiomuri, formă de manifestare a interferenței lingvistice, derivat din tipul de căi externe de înnoire și îmbogățire a vocabularului general al unei limbi și al domeniilor specializate, în particular. Considerăm că există două modalități de împrumut terminologic:*

- a) împrumut tehnolect savant (împrumut indirect) realizat pe cale culturală prin contribuția oamenilor de știință bilingvi sau multilingvi – detectori și creatori de termeni ca urmare a contactului cu documente, nomenclatoare, lucrări, texte de specialitate străine pe care le traduc în limba maternă și viceversa;
- b) împrumutul tehnolect popular (împrumutul popular) care ține de neologia tehnolectelor (termeni neologi din domeniul științelor tehnice), încorporați dintr-un idiom în altul cu concursul nemijlocit al populației, rezultat din recunoașterea prestigiului tehnic al unei comunități lingvistice și, implicit, al limbii folosite de această comunitate. Nu este greu a deduce domeniul și limba care, practic, a „mapamondizat” vocabularul ariei computaționale prin sistemele și programele Microsoft de origine americană.

Un mod similar de împrumut direct se realizează și în cazurile înregistrate recent în România, mai ales, în vocabularele specializate din domeniul construcțiilor și cel didactic, cauzate de întoarcerea românilor din emigrația occidentală la locurile de baștină. Criza economică globalizantă a determinat revenirea masivă, în țară, a cetățenilor carpatini prestatori de servicii pe șantierele de construcții din Spania, Italia etc. Regrupându-se în echipe de constructori și plasându-se în câmpul muncii pe teritoriul țării natale, nu mai utilizează în actul de comunicare termenii românești din domeniul construcțiilor, ci apelează la termenii din spaniolă și italiană (sau alte limbi) cu care s-au familiarizat în Occident și pe care îi stăpânesc mai bine atunci când interrelaționează. Vidul conceptual și vidul terminologic în limba română determină comportamentul lexical al angajaților de pe șantierele de construcții din România. Lipsa unor materiale, a unor tehnologii, a unor scule pe piața de muncă din domeniul construcțiilor din țară, dar care făceau obiectul muncii în țările comunitare din care s-au întors, și pe care le-au adus cu ei pentru prestare de munci în țară, reprezintă un factor suplimentar de completare a celor două viduri, realizat prin încorporarea elementului conceptual și denominativ la nivelul împrumutului oral. La fel se întâmplă și cu acei copii ai românilor reveniți în țară: aceștia se întorc în sălile de clasă ale școlii românești, dar continuă să apeleze la denotative de origine aloglotă, specifică țării din care au plecat, atunci când denumesc concepte sau obiecte aparținând procesului de instruire românesc.

Împrumuturile lexicale neologice din limbile străine (în cazul nostru, din franceză) sunt asimilate la nivelul celor două neologii: de formă și de sens, fapt ce ne determină a limita aria de analiză din punct de vedere al tratării unor alte

aspecte de analiză lingvistică (cum ar fi, modalitățile de creație lexicală, care vor face obiectul nostru de studiu într-o altă lucrare) ale corpusurilor de limbaje specializate.

Fiecare limbă dispune de propriul mecanism cu care operează în demersul onomasiologic și cel al denominării semnelor lexicale terminologice. Neologia funcționează la cote maxime, într-o limbă dată atunci când importă masiv capital neologic, iar capacitățile denominative se află la cote minime. Se creează o stare de carență a denominației la ambele niveluri, pe care literatura de specialitate o denumește prin termenii de „vid conceptual” și „vid terminologic”

Procesul de modernizare și inovare masivă a limbii române, în general, și a terminologiei neologice, în particular, începe în a doua jumătate a secolului al XVII-lea prin asimilarea și încadrarea împrumuturilor lexicale din limbile occidentale, în sensul reorganizării lingvistice în asentimentul neologic (fenomen denumit de specialiști „reromanizarea” sau „relatinizarea” limbii române), prin substituirea elementelor vechi de origine maghiară, neogreacă, slavonă, turcă și trecerea lor în fondul pasiv al limbii române și înlocuirea acestora cu „structuri noi ce corespundeau aspirațiilor unei epoci de mari frământări sociale, politice și culturale” (Butiurcă 207). În funcție de etapele de dezvoltare a limbii române, specialiștii disting patru perioade:

- a) româna primitivă comună (secolele VI-XIII);
- b) româna veche (secolele XIII-XVIII);
- c) româna modernă (secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea);
- d) româna contemporană actuală, vorbită de poporul român începând cu terminarea primului război mondial.

Raportarea la aceste perioade e semnificativă prin faptul că se poate indica începutul declanșării mecanismelor de neologizare a fondului lexical românesc ce coincide cu perioada modernă de constituire a vocabularului limbii române. În perioada românei moderne, contemporanii vremii, umaniștii români, intelectuali de elită și fini cunoscători ai limbilor romanice occidentale sunt deschizătorii căilor de impact cultural francez asupra limbii române, impact care a dus nu doar la modernizarea vocabularului general, ci și la cea a metavocabularului românesc, cu unități lingvistice specializate din aria politico-socială, administrativă, juridică, științifică etc. O dată cu venirea pe pământul românesc a domnitorilor fanarioți (Butiurcă 206), Nicolae Caragea, în 1785, consecutiv Gheorghe Vendoti în 1786, alcătuiesc primele gramatici pentru aprofundarea studiului limbii franceze; concomitent, Alexandru Mavrocordat elaborează primul dicționar bilingv francez-grec și grec-francez. Doina Butiurcă efectuează un studiu privind influența franceză neologică asupra limbii române, prin care constată că: „Influența franceză a avut un rol decisiv la desăvârșirea caracterului modern al limbii române literare, cel puțin din două motive. Primul are în vedere conștiința originii romane comune a celor două popoare și a înrudirii lor lingvistice” (207). Motivul al doilea se referă, bineînțeles, la prestigiul de ordin politic, economic și cultural al Franței și la relațiile stabilite la aceste niveluri între cele două țări latine: Franța și România.

În terminologia juridică românească procedeul de încorporare a neonomelor este valorificat pe *calea împrumutului indirect și realizat cu însuși concursul împrumutului traductiv*. Sistemul juridic românesc este construit pe baza sistemului juridic francez al codurilor napoleoniene, cu inspirație din dreptul romanic. Influența

sistemului juridic francez a avut și continuă să aibă un rol decisiv asupra înnoirii și actualizării vocabularului din domeniul dreptului românesc, prin contribuția a trei factori importanți:

- a) latinitatea: originea latină comună a celor două idiomuri și înrudirea lor lingvistică;
- b) comunitatea structurală dintre cele două sisteme: sistemul juridic românesc fundamentat pe sistemul juridic francez;
- c) prestigiul la nivelul conceptual al sistemului juridic francez actual versus vid conceptual și lexical în definirea raporturilor dintre conceptele și realitățile reprezentate de acestea în terminologia juridică română.

Deși termenii formați în limba națională, prin mijloace interne, sunt preferabili vizavi de termenii împrumutați - vocabularul specializat din dreptul românesc înregistrează un număr impunător de vocabule provenite din limba juridică franceză. Pentru constatarea cantitativă a fluxului de termeni juridici încorporați în vocabularul dreptului românesc, am apelat la o analiză statistică a inventarului lexical juridic cuprins în lucrarea de profil *Mic dicționar juridic* al prof.univ.dr. Vladimir Hanga care a relevat că din totalul de aproximativ 5000 de termeni-lexeme și termeni-sintagme – 71,28% au provenit prin filiera franceză, având ca etimon comun, etimonul latin. Doar un mic număr, insignifiant, dintre termenii analizați sunt de altă origine, de exemplu: din germană (cameralism, faliment); neogreacă (canon, folosință, ipotecă); italiană (scadență, cambie, gir, girant, giratar); maghiară (hotărâre); poloneză (arendă, jaf); rusă (huligan, îmbogățire, învinuit, mită, netemeinicie, pârât, plată, poprire); engleză (know-how, leasing, lock out, marketing).

Pe segment sincron (în sincronie), vor fi considerate neologisme terminologice din aria dreptului românesc, unitățile lexicale (termenii-lexeme simpli, termenii-lexeme compuși, termenii-sintagme) încorporate în limba română actuală, începând cu perioada de la sfârșitul celui de-al doilea război mondial și până în prezent (sfârșitul primului deceniu al mileniului al treilea).

Neologismele terminologice (neonimele) din limba română juridică au fost selectate în baza următoarelor criterii:

lexicalizarea: punerea în circulație a termenului nou (neonimul) prin utilizarea lui de către locutori, emițătorii sursei unui enunț și receptori;

- a) atestarea metalexicografică: includerea termenului neologic în dicționarele juridice bilingve, trilingve, polilingve, explicative etc.;
- b) creativitatea: menținerea în uzul limbajului specializat și al limbajului comun prin capacitatea de creare, formare de termeni noi pe axa paradigmatico-sintagmatică.

Purcedem, în continuare, la exemplificarea neologismelor terminologice inserate în limbajul juridic românesc prin tipologia neologiei traductive, la nivel de neologie primară (termeni selectați din dicționare juridice și din texte juridice, cei mai noi termeni fiind: *jurislingvist*, *jurislingvistică*, inserați în română prin filiera francezei vorbite în Canada).

I. Termeni-lexeme simpli:

acrescământ, s. – *accroissement*
adjudecatar, adj. – *adjudicataire*
adjuncțiune, s. – *adjunction*

cogeranță, s. – *cogérance*
cogestiune, s. – *cogestion*
cognat, s. – *cognat*

adulterare, s. – adultération
adulterin, adj. – adultérin
afretare, s. – affrètement
afreta, v. – affréter
agnat, s. – agnat
agnațiune, s. – agnation
alegație, s. – allégation
alodial, adj. – allodial
amovibil, adj. – amovible
amovibilitate, s. – amovibilité
amplouiat, s. – employé
a andosa – endosser
andosant – endossant
andosat – endossé
andossataire, s. – andosatar
anuitate, s. – annuité
bancrută, s. – banqueroute
bilet, s. – billet
buletin, s. – bulletin
calomnia, v. – calomnier
calomnie, s. – calomnie
calumniator, adj. – calomniateur
calumnios, adj. – calomnieux
cambriolaj, s. – cambriolage
cambriolor, s. – cambrioleur
carota, v. – carotter
cezitar, adj. – censitaire
cesibilitate, s. – cessibilité
cesionar, s. – cessionnaire
cesionare, s. – cession
chestionare, s. – questionnement
chirograf, s. – chirographe
chirografar, s. – chirographaire
codebitor, s. – codébiteur
cobeligerant, s., adj. – cobelligérant
codeținător, s., adj. – codétenteur
coempțiune, s. – coemption
coercibil, adj. – coercible
coercibilitate, s. – coercibilité
coercitiv, adj. – coercitif
coerciție, s. – coercion
comanditar, s. – commanditaire
commandite, s. – commandite
comisoriu, adj. – commissoire
conosament, s. – connaissance

cognatiune, s. – cognition
colegatar, s. – colégataire
coinculpat, s. – coïnculpé
colicitant, s. – colocitant
colitigant, s. – colitigant
coloca, v. – colloquer
colocatar, s. – colocataire
colocație, f. – collocation
coluziune, s. – collusion
coluzoriu, adj. – collusoire
comandament, s. – commandement
comandita, v. – commanditer
comanditar, adj. – commanditaire
comanditat, s., adj. – commandite
cominatoriu, adj. – comminatoire
comis, s. – commis
comisiona, v. – commissionner
comisionar, s. – commissionnaire
comisionat, adj. – commissionné
comisiv, adj. – commissif
comodant, s. – commodant
comodat, s. – commodat
comodatar, s. – commodataire
compărea, v. – comparâître
compensabil, adj. – compensable
compensativ, adj. – compensatif
compensatoriu, adj. – compensatoire
complice, s. – complice
complicitate, s. – complicité
compromisoriu, adj. – compromissoire
computa, v. – computer
computare, f. – computation
computat, adj. – computé
comutativ, adj. – commutatif
concede, v. – concéder
concesionar, s. – concessionnaire
concupin, s. – concubin
concupinaj, s. – concubinage
concusionar, s. – concussionnaire
concusione, s. – concussion
condamnabil, adj. – condamnable
condamnatoriu, adj. – damnatoire
condominiu, s. – condominium
conjectură, s. – conjecture
consignant, s. – consignant

II. Termeni sintagmatici (pe care noi îi denumim termeni sinaptici sau sinapsii)⁵:

Abandon de copii – abandon d'enfant;
Abandon de domiciliu conjugal – abandon du domicile conjugal
Abandon de familie – abandon de famille
Abrogare a unui act normativ – abrogation d'un acte normatif
Abrogare a unui act reglementar – abrogation d'un acte réglementaire
Abrogație tacită – abrogation tacite
Abrogație expresă – abrogation expresse
Abuz de autoritate – abus d'autorité
Abuz de drept – abus de droit
Abuz de drept procesual – abus de droit de procédure
Abuz de poziție dominantă – abus de position dominante
Abuzuri sexuale – abus sexuels
Accesiune imobiliară artificială – accesssion immobilière artificielle
Accesiune imobiliară naturală – accession immobilière naturelle
Acord de liber schimb – accord de libre-échange
Acord de răscumpărare deschis – accord de rachat ouvert
Acte cu titlu gratuit – acte à titre gratuit
Act de stare civilă – acte d'état civile
Act juridic civil – acte juridique civil
Act juridic de ultimă voință – acte juridique de dernière volonté
Act juridic între vii – acte juridique entre vifs
Act juridic ostensibil – acte juridique ostensible
Act juridic pentru cauză de moarte – acte juridique pour cause de mort
Act recognitiv – acte recognitif
Act sub semnătură privată – acte sous seing privé
Act unic european – acte unique européen
Acte de procedură – actes de procédure
Acțiune arbitrală – action arbitrale
Acțiune civilă în procesul penal – action civile dans le procès pénal
Acțiune confesorie – action confessoire
Acțiune cotate la Bursă – action cotée en Bourse
Acțiune în garanție – action en garantie
Acțiune ipotecară – action hypothécaire
Acțiune interogatorie – action interrogatoire
Acțiune în defăimare – action en diffamationn
Acțiune în justiție – action en justice
Acțiune negatorie – action négatoire
Acțiune din oficiu – action d'office
Acțiune pauliană – action paulienne
Acțiune petitorie – action pétitoire
Acțiune posesorie – action possessoire
Acțiune redhibitorie – action rédhibitoire
Acțiune pe rol (în instanță) – action sur le rôle (d'instance)
Acțiuni nominative – actions nominatives
Acțiuni preferențiale revocabile – actions préférentielles révocables

În loc de concluzii: În condițiile aderării României la Uniunea Europeană și, implicit, la structurile Uniunii Europene, s-a amplificat considerabil schimbul de informații, fapt ce a generat *mobilitatea neologică*. Conectarea României la sistemul juridic european determină aplicarea actelor normative judiciare în structurile jurisdicționale românești, complementată de activități de traducere în cadrul *neologiei traductive*, și dublată de activitatea de traducere a *acquis-ului comunitar*. Prin ratificarea unor convenții internaționale, România aderă la sistemul dreptului european, factor stimulent în condiționarea necesității de coroborare a legislației juridice românești cu legislația dreptului european. Fiind membră a Consiliului European, recunoscând jurisdicția Curții Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg, a Curții Internaționale de Justiție de la Haga, având ca model legislația europeană, România va trebui să recurgă la o eficientizare și recorelare a activității judiciare pentru o compatibilitate instituțională în cadrul cofuncționării autorităților judecătorești. Este evident și faptul că limba franceză, fiind limba de lucru a Parlamentului European și prima limbă de comunicare în cadrul organismelor politice și economice europene, își va păstra statutul hegemonic, rămânând în continuare limba în care se emit și se vor emite actele legislative și juridice din spațiul european. Factorii politici români au demarat deja acțiuni de reglementare a problemelor legate de politica lingvistică, prin înființarea Institutului European din România în cadrul căruia activează Departamentul de Coordonare a Traducerilor, care a demarat o acțiune de constituire a bazelor de date terminologice, de tezurizare și de punere în circulație a neonomelor (termenilor specializați).

Bibliografie

- Beligrădeanu, Șerban și Ion Traian Ștefănescu. *Dicționar de drept al muncii*. București: Lumina Lex, 1997.
- Bidu-Vrâncianu, Angela et al. *Dicționar de științe ale limbii*. București: Nemira, 2001.
- Boissy, J. «Tendances linguistiques de la néologie en terminologie» *La banque des mots*. no special (1988): 77-83.
- Busuioc, Ileana. *Despre neologisme și neologie*. Disponibil pe: http://www.litere.uvt.ro/documente_pdf/articole/uniterm/uniterm4_2006/ileana_busuioc.pdf (consultat 12.01.2009). 2006.
- Butiurcă, Doina. *Influența franceză*. Disponibil pe: http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana/Lucrari/Butiurcă.pdf (consultat 12.01.2009). 2006.
- Constantinescu-Dobridor, Gheorghe. *Dicționar de termeni lingvistici*. București: Teora, 1998.
- Cornu, Gérard. *Vocabulaire juridique*. Paris: Quadrige/PUF, 2002.
- Costin, N. Mircea și Mircea C. Costin. *Dicționar de drept civil*. Vol. I, A-C. București: Lumina Lex, 2004.
- Costin, N. Mircea și Mircea C. Costin. *Dicționar de drept civil*. Vol. II, D-K. București: Lumina Lex, 2004.
- Cottez, H. *Dictionnaire des structures du vocabulaire savant*. Paris: Les usuels du Robert, 1980.
- Crișu, Ștefan și Elena Denisa Crișu. *Repertoriu: practică și literatură juridică 1997-2000*. Curtea de Argeș: Argessus, 2000.

- Cusin-Berche, Fabienne et Marie-Françoise Mortureux. *Autonymie et néologie*. [en ligne]. Disponible sur: <http://www.cavi.univ-paris3.fr/ilpga/autonymie/theme3/cusin-berc.pdf> (consulté le 12.01.2009). 1999.
- Depecker, L. «Un exemple d'aménagement terminologique: les commissions ministérielles de terminologie en France (1970-1993)» *Thèse de linguistique*. Université.Paris Diderot-Paris 7 (1994).
- Dubois, Jean et al. *Dictionnaire de linguistique*. Paris: Larousse, 2002.
- Hanga, Vladimir. *Mic dicționar juridic*. București: Lumina Lex, 1999.
- Hermans, A., et Vansteelandt. «Néologie traductive» *Terminologies nouvelles*, no 20 (décembre 1999): 37-42.
- Guilbert, Louis. «Problèmes du lexique et de la néologie dans la linguistique française contemporaine» *Pilologica Pragensia*, 21, no 1 (1978): 34-43.
- Guilbert, Louis. *La créativité lexicale*. Paris: Larousse, 1975.
- Kleiber, G. «Dénomination et relations dénomminatives» *Langages*. no 76. Paris: Larousse, 1984. 77-94.
- Kocourek, R. *La langue française de la technique et de la science*. Wiesbaden: Brandsteter, 1991.
- , *Néologie lexicale*. no 4, Université Paris Diderot-Paris 7. (1992). Disponible sur: http://www.univ-paris-diderot.fr/sc/site.php?bc=gene_publi&np=ficheNumRevue&num=... (consulté le 12.01.2009).
- Křečková, Vlasta. *Les tendances de la néologie terminologique en français contemporain*. Disponible sur: <http://www.phil.muni.cz/rom/kreckova97.pdf> (consulté le 12.01.2009). 1997.
- Marcu, F. *Marele Dicționar de Neologisme*. București: Saeculum I.O., 2000.
- Mortureux, M.-F. «Le 'corpus' dans les études de lexique-sémantique» *Linx*. no 4, Paris-X-Nanterre (1981): 47-68.
- , *Néologie lexicale*, no 6, Université Paris Diderot-Paris 7. (1994). Disponible sur: http://www.univ-paris-diderot.fr/sc/site.php?bc=gene_publi&np=ficheNumRevue&num=... (consulté le 12.01.2009).
- Petit, G. «La double hybridation de l'unité lexicale». *Linx*. no 40, Paris-X-Nanterre (1999): 137-158.
- Rey-Debove, J. *Le métalangage*. Paris: Armand Colin, 1978.
- Sablayrolles, Jean-François. *La néologie en français contemporain: examen du concept et analyse de productions néologiques récentes*. Paris: Champion, 2000.
- Rondeau, G. *Introduction à la terminologie*. Québec: Gaetan Morin, 1984.
- Sferle, Adriana. *Studiul limbajului juridic: considerații metodologice și teoretice*. Disponibil pe: http://litere.uvt.ro/documente_pdf/articole/uniterm/uniterm4-2006/adriana_sferle.pdf (consultat 09.02.2009). 2006.

Note

- 1 Cităm din definiția lexicografică a autorului Gheorghe Constantinescu-Dobridor (1998): „1. În sens larg, etimologic) orice cuvânt nou format prin mijloace proprii unei limbi sau împrumutat (mai de mult sau de curând) din altă limbă; orice accepție a unui cuvânt deja existent în sistemul unei limbi”.
- 2 Alăturăm și descrierea definiției în lucrarea autoarei Ileana Busuioc (2008): „un neologism este un cuvânt nou, care nu exista înainte în limbă, sau un cuvânt deja existent, dar care primește un sens nou”.
- 3 Mai plusăm și formula definițională glosată în dicționarul autorilor Angela Bidu-Vrânceanu et al., unde un neologism e catalogat: „Cuvânt [...], prin care se indică o unitate lexicală (semnificat*, semnificat* sau reuniunea celor două) care a pătruns recent într-o limbă dată”.
- 4 Termenul în cauză „a prins” și este adoptat și utilizat de către lingviști din mai multe țări: lingvista cehă Vlasta Křečková (Křečková, 1997: 63), lingvista română Elena Busuioc (Busuioc, 2008: 4), subsemnata ș.a.
- 5 A se vedea lucrarea: Nina Cuciuc (2004), *Franceza juridică*. Iași: Demiurg.